

Counter-Islamophobia Kit

Key National Messages - Hungary
Dr Zsuzsana Vidra
September 2018

CIK Project (Counter Islamophobia Kit)

Dr Zsuzsana Vidra
Key National Messages – Hungary
CERS, 2018

This publication has been produced with the financial support of the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of Dr Zsuzsana Vidra and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission

Co-funded by the Rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

Counter-Islamophobia Kit

Centre for Ethnicity & Racism Studies

About the CIK Project

The *Countering Islamophobia through the Development of Best Practice in the use of Counter-Narratives in EU Member States* (Counter Islamophobia Kit, CIK) project addresses the need for a deeper understanding and awareness of the range and operation of counter-narratives to anti-Muslim hatred across the EU, and the extent to which these counter-narratives impact and engage with those hostile narratives. It is led by Professor Ian Law and a research team based at the Centre for Ethnicity and Racism Studies, School of Sociology and Social Policy, University of Leeds, UK. This international project also includes research teams from the Islamic Human Rights Commission, based in London, and universities in Leeds, Athens, Liège, Budapest, Prague and Lisbon/Coimbra. This project runs from January 2017 - December 2018.

About the Paper

This paper is an output from the third workstream of the project which was centred on describe the key national messages pertaining to Islamophobia and countering-Islamophobia in each context considered in the framework of this project: Belgium, Czech Republic, France, Germany, Greece, Hungary, Portugal and United Kingdom. The key national messages, findings and toolkit, the Counter-Islamophobia Kit (CIK) will be disseminated to policy makers, professionals and practitioners both across the EU and to member/regional audiences using a range of mediums and activities.

©CIK

The CIK consortium holds copyright for the papers published under the auspices of this project. Reproduction in whole or in part of this text is allowed for research and educational purposes with appropriate citation and acknowledgement

Centre for Ethnicity and Racism Studies, 2018.
University of Leeds, Woodhouse Lane, Leeds, LS2 9JT, UK.
cik@leeds.ac.uk
www.cik.leeds.ac.uk

Az iszlámellenesség és azok ellen-narratívái

(Counter-Islamophobia Kit - CIK)

<https://cik.leeds.ac.uk/>

<https://cps.ceu.edu/research/islamophobia>

A projekt legfőbb megállapításai Vidra Zsuzsanna

Vezetői összefoglaló

Islámellenes narratívák

1. Az iszlámellenesség eltérő gyökerei Kelet-Közép-Európában és Magyarországon, illetve Nyugat Európában

Az iszlámellenesség és a bevándorlás általában együtt járó jelenségek, a növekvő bevándorlás és a bevándorlók integrációjához kapcsolódó problémák sokszor eredményezik az iszlámellenesség növekedését. A kelet-közép-európai országokban, így Magyarországon is, a bevándorlás története eltérő a nyugat-európai országokétól. Ennek következtében az iszlámellenesség társadalmi és politikai szerepe is máshogyan alakul. A bevándorlás mértéke Magyarországon a rendszerváltás óta alacsony szinten van, a lakosság mindössze 2%-a bevándorló háttérű, akik közül a többség határon túli magyar bevándorló. Tehát nagyon alacsony a muszlim háttérű bevándorlók aránya az országban. A népszámlálási adatok és más források szerint a muszlimok többsége betért magyar származású és állampolgárságú személy. Ezen felül, a muszlim bevándorlóknak jellemzően magasabb az iskolai végzettsége, mint a magyar átlag, és nem jellemző rájuk a munkaerőpiaci integráció problémája (munkanélküliség). Néhány etnikai üzletet leszámítva, egy kis létszámú és majdnem láthatatlan kisebbséget alkotnak. Ennek ellenére az elmúlt években az iszlámellenesség jelentős növekedése volt tapasztalható a politikai retorikában.

A fentiekből következik, hogy az iszlámellenesség gyökereit nem ott kell keresni, mint a legtöbb nyugat-európai társadalomban. Egy új jelenségről van szó, amely a 2015-ös menekültválság nyomán jelent meg. 2015 nyarán több tízezer menekült próbált keresztüljutni az ország területén. Ekkor vált a „migráns kérdés” a kormányzat meghatározó politikai narratívájává. A kormány a különböző kommunikációs kampányok segítségével teremtett egy erőteljes menekült- és bevándorlóellenes társadalmi és politikai légkört. A bevándorlóellenes narratíva mellett megjelent a „terrorista muszlim bevándorló” és az „Európa iszlamizációja” kép is. Az iszlámellenesség Magyarországon nem csak abban tér el, hogy egy aránylag új jelenségről van szó, hanem abban is, hogy főként a kormányzati politikai retorikában használják, szemben a nyugat-európai muszlimellenességgel, amelyet általában nem a regnáló kormányzat, hanem azon kívüli politikai szereplők generálnak.

2. Az iszlámellenesség fizikai és a szimbolikus biztonsági aspektusai

Az elemzésünkéből az derült ki, hogy a biztonság a legfontosabb fogalom a bevándorlóellenes és iszlámellenes retorikákban. Két fő értelmezési keretet azonosítottunk, egyrészt a fizikai biztonságát, amelyben az „iszlám terrorizmus” a fő komponens, másrészt a szimbolikus biztonságát, amely az identitáshoz kapcsolódó témákat érint úgy, mint az európai, keresztény, magyar identitás elvesztésétől való félelem, illetve ennek következményeként Európa iszlamizációja.

Ellen-narratívák

3. Az iszlámellenes narratívák átkeretezése

Az ellen-narratívák értelmezésekor feltehetjük azt a kérdést, hogy azok milyen mértékben reflektálnak az iszlámellenes narratívák legfontosabb elemeire és keretezik át azokat. Internetes médiaszövegek, interjúk és ellenzéki pártok néhány politikai szövegének elemzése feltárta, hogy bizonyos mértékig megtörténik az iszlámellenes narratívák átkeretezése. Az *antiterrorizmus*, a *migrációs és menekült politika*, az *Iszlám és a muszlimok jelenléte Európában és Magyarországon*, illetve a *gender és a muszlim menekültek* kérdésével foglalkozó keretek legfőbb stratégiája az iszlámellenes narratívákban megjelenő fogalmi összemosások szétszalazása. Többek között hangsúlyozzák a radikális és nem radikális iszlám közötti különbséget, magyarázzák a legális és az illegális bevándorló, illetve menekült eltérő fogalmait, és kifejtik, hogy milyen társadalmi okok vezetnek a fiatal muszlimok radikalizálódásához, és hogy hogyan értelmezzünk bizonyos kulturális különbségeket.

4. Ellentétes értelmű ellen-narratívák

Vannak olyan értelmezési keretek is, amelyek sokkal indirektebb formában keretezik át az iszlámellenes narratívákat. Ilyen a *humanitárius* és a *tolerancia* keretek. A humanitárius keret a (muszlim) bevándorló/menekült képet individualizálja, míg a tolerancia keret a kulturális és vallási különbségekről, mint értékekről beszél. Mindezek olyan értelmezést adnak, amelyek merőben eltérnek, vagy egyenesen ellentétesek az iszlámellenes értelmezésekkel.

5. A biztonsági és humanitárius megfontolások összekapcsolása

A *kritikainak* nevezett keret az, amely megpróbálja a biztonsági és a humanitárius szempontokat összekötni.

A projekt legfőbb megállapításainak kifejtése

1. Az iszlámellenesség eltérő gyökerei Kelet-Közép-Európában és Magyarországon, illetve Nyugat Európában

Magyarországnak hosszú történelmi kapcsolata van az iszlámmal és a muszlimokkal. Az ország 1541 és 1699 között török megszállás alatt volt. Ennek az időszaknak a fontos lenyomatait élnek a mai nemzeti identitásban és kultúrában (gyermek veresek és mondókákban, a fenyegető török képe), illetve az épített kulturális örökségben is (minaretek, mecsetek, török fürdők). Mindazonáltal a „150 éves török uralom” mégsem úgy maradt meg a történelmi emlékezetben, mint keresztény-muszlim konfliktus, hanem mint idegen megszállás (hasonló a későbbi Habsburg és szovjet megszálláshoz).

A történelmi kapcsolódások ellenére, ma nem él jelentős bevándorló és muszlim népesség Magyarországon. A bevándorlás és a bevándorlók integrálása teljesen eltérő trendek mentén zajlik, mint a nyugat-európai országokban. A bevándorlók aránya az egyik legalacsonyabb Európában, kevesebb, mint 2 %, akik többsége határon túli magyar bevándorló. Tehát nincs jelentős bevándorló közösség vagy közösségek, illetve ezzel párhuzamosan jelentős az asszimiláció. Ugyanakkor az etnikailag, kulturálisan és vallásilag különböző bevándorlók száma igen alacsony, nem látható kisebbségek, és nincs igazán jelentős hatásuk az emberek mindennapi interakcióiban. Ezzel egyidejűleg a teljes népességbeli arányokhoz viszonyítva jellemzően magasabban iskolázottak, a munkaerőpiacon aktívabbak és kevésbé függenek a jóléti ellátásoktól. A 2011-es népszámlálásban 5579 személy vallotta magát muszlim vallásúnak, ez a lakosság 0,056%-a. Majdnem mindannyian a szunnita iszlámhoz tartoznak. Ebből a számból 4097 magyar etnikumúnak vallotta magát (73,4%) és 2368 (42,5%) arab származásúnak.¹ A népszámlálási adatokon túl rendelkezünk más becslésekkel is a muszlimok számát illetően. A Pew Research Center adatai szerint 25 000 muszlim él az országban, míg a Magyarországi Muszlimok Egyháza szerint 50 000-re tehető a számuk (ez a teljes népesség 0,1-0,3%-a).

Két hivatalosan elismert muszlim egyház létezik, mindkettő a szunnita iszlámhoz tartozik: a Magyar Iszlám Közösség, melynek tagjai leginkább betért magyarok, és a Magyarországi Iszlám Egyház, melyhez külföldi születési muszlimok tartoznak. A harmadik legnagyobb, az Iszlám Egyház, jogi státuszát a 2012-es törvények nyomán megvonták. A muszlim közösséget kormányzati szinten a Magyarországi Iszlám Tanács képviseli.

2. Az iszlámellenesség fizikai és a szimbolikus biztonsági aspektusai

Az iszlámellenesség, illetve az iszlámellenes narratívák jelenléte a magyar kontextusban egy új jelenség. A 2015-ös menekültválságig, amikor is tízezrek próbáltak keresztüljutni az ország területén, hogy eljussanak Nyugat-Európába, sem az iszlám vallás, sem a muszlimok nem kerültek a média és a politikai diskurzusok középpontjába. Az 1990-es években ez a témakör lényegében

¹ A népszámlálás lehetővé tette több etnikai csoporthoz való tartozás megjelölését.

semmilyen médiafigyelmet nem kapott. A muszlimok alacsony száma miatt az iszlám vallás gyakorlatilag nem volt téma a közbeszédben.

A 2001-es szeptember 11-i New York-i és a 2005 július 7-i londoni merényletek nyomán megváltozott nyugati narratívák lassan megjelentek a magyar közbeszédben is. Ez a helyzet radikálisan változott meg 2015-ben, amikor a menedékkérők száma addig nem látott sebességgel kezdett növekedni.² A magyar kormány a helyzetet kihasználva, politikai érdekeit szem előtt tartva, olyan menekültellenes narratívát kezdett el használni, mely megalapozták a morális pánikra épülő társadalmi percepciót.

A 2015-ös párizsi Charlie Hebdo merénylet után a miniszterelnök kijelentette, hogy a bevándorlás veszélyes Európa számára és a bevándorlók nem hoznak semmiféle gazdasági hasznot az országainknak, ezért Magyarország ellenzi a bevándorlást. Ez a bevándorlóellenes politikai retorika megteremtette a bevándorlás biztonsági narratíváját (biztonságosítás) már jóval a 2015-ös nyári menekült-hullám tetőzése előtt. A kormány nemzeti konzultációnak nevezett kampányt kezdeményezett a bevándorlásról és a terrorizmusról; minden állampolgárnak kiküldtek egy kérdőívet, amely erősen elfogult kérdéseket tartalmazott. Nem sokkal később egy bevándorlásellenes óriásplakát-kampányt indított a nemzeti konzultáció megtámogatásának céljával. Az eredmény pedig a bevándorlóellenesség kimutatható növekedése lett a morális pánik hatására.

Mindkét kampány propaganda célokat szolgált, és ahogy sok elemző megállapította, ezzel sikeresen el lehetett terelni a figyelmet a kormányzati korrupcióról, illetve megelőzni, hogy a radikális szélső jobb tematizálja a menekültválságot és teremtse meg az idegenellenes narratívát. Ezek a narratívák ugyan idegenellenesek voltak, de sem a kérdőívben, sem az óriásplakátokon nem jelent meg nyílt utalás az iszlám vallásra vagy a muszlimokra. 2015 júliusában a kormány megkezdte a szögesdrót kerítés felhúzását a szerb határ mentén, hogy megakadályozza a menekültek bejutását az ország területére, miközben az európai döntéshozók részére is üzent ezzel. A kerítés a magyar kormányzati álláspont szimbóluma is lett, mely ellenezte a menekült kvóta bevezetését. A kormány, hogy legitimálja álláspontját, 2016 októberében népszavazást tartott a kvóta kérdéssről. A népszavazást megelőzte egy „információs kampány”, melynek során bevándorlóellenes óriásplakátok hirdették a kormányzati álláspontot. Többek között ezek a szlogenek jelentek meg: „Tudta? A bevándorlási válság kezdete óta több mint 300-an haltak meg terrortámadásban.” „A párizsi merényletet bevándorlók követték el.” „Tavaly másfél millió illegális bevándorló érkezett Európába.” „Csak Líbiából közel egymillió bevándorló akar Európába jönni.” „A bevándorlási válság kezdete óta ugrásszerűen növekedik a nők elleni zaklatások száma Európában.” A népszavazáson kevesebb, mint a választásra jogosultak fele vett részt, így az érvénytelen lett, azonban a szavazók 98%-a a kvóták elutasítása mellett szavazott. A kormány a szavazást politikailag érvényesnek értelmezte.

A 2015-ös menekültválsághoz köthető növekvő politikai iszlámellenességet az ország politikai kontextusában értelmeztük. A nemzeti konzervatív Fidesz-KDNP kormány magát illiberálisnak nevezi. A 2010-es hatalomra kerülést követően a kormányzó erők nyílt szándéka egy új politikai rezsim kiépítése, amely egyben elmozdulást is jelent a liberális demokráciától. A demokratikus intézményrendszert fokozatosan gyengítik, melyek a fékek és ellensúlyok lebontásában, lojális

² Több, mint 100 000 menedékkérőt regisztráltak 2015 első három negyed évében, főként muszlim országokból érkezőket. Magyarországnak egy 13 szoros növekedéssel kellett szembenéznie a korábbi évekhez képest.

párteberek intézményi kinevezésében, a hatalmon lévők érdekeit képviselő új alkotmány létrehozásában, a választási rendszer torzító átalakításában, a média kormányzati befolyásának növelésében és ezáltal a szólásszabadság korlátozásában nyilvánul meg. Ezzel egy időben a Keleti Nyitás politikájának keretében az ország megerősíti kapcsolatait közel-keleti és ázsiai országokkal, miközben nyíltan elfordul Európától és az európai értékektől.

A fentiekben bemutatuk az iszlámellenesség kontextusát, és erre alapozva végeztünk egy keretelmzéses módszert alkalmazó vizsgálatot.³ Ennek célja a magyarországi iszlámellenesség legfőbb narratíváinak feltárása volt.

Az elemzés során két fő keretet különböztettünk meg, mindkettő a biztonság különböző aspektusait érintette: a *fizikai biztonság*, biztonságosítás, mely az illegális bevándorlást, a gazdasági bevándorlást és a terrorizmust érintette. Illetve a *szimbolikus biztonságot*, mely a nemzeti, európai és keresztény identitás megvédéséről szólt.

A *fizikai biztonság* keretében nincs, vagy csak kevés és nem direkt utalás az iszlámra, legalábbis a politikai szövegekben. A média szövegekben ezzel szemben az iszlám terrorizmus és a biztonság közti kapcsolat sokkal egyértelműbben megjelenik. Ezt tekinthetjük úgy is, mint egy kódolt politikai retorika kódolatlan média megjelenítése.

A *szimbolikus biztonság* kerete nyílt muszlim és iszlámellenes utalásokat tartalmaz mind a politikai, mind a média szövegekben. A legfőbb érvek mind az iszlám esszencializálására épülnek: radikálisan eltérő, elutasítja a normáinkat, agresszív, és nem tud integrálódni. Az iszlám ezen kulturális interpretációi nyomán a bevándorlás egyenlő Európa iszlamizációjával, amely fenyegeti az európai civilizációt és kereszténységet és ezáltal a magyar identitást is.

Bár az elemzés egyetlen média termékre fókuszált és azon belül vizsgálta a politikai és média szövegeket, néhány megállapítás tehető azok különbözőségére. Ahogy láttuk, a média narratíva nyíltabban iszlámellenes, mint a politikai. A média szövegek felerősítik a politikai üzenetet azzal, hogy az iszlámot esszencializálják. Ez a média felület fórumként szolgál olyan ideológusoknak, közéleti szereplőknek, vélemény-vezéreknek, akik támogatják a kormányzat bevándorlóellenes retorikáját és politikáját. Ugyanakkor a politikai retorikára is jellemző összeesküvés elméleteket – miszerint a liberálisok, köztük Soros, irányítják a globális bevándorlást – tovább cizellálják, részletezik.

3. Az iszlámellenes narratívák átkeretezése

Az iszlámellenes narratívák ellen-narratíváinak elemzéséhez hasonló keretelemzéses módszert használtunk három különböző korpuszon: média szövegek (index.hu), interjúk (muszlim szervezetek, menekülteket segítő szervezetek, interkulturális témával foglalkozó szervezetek) és demokratikus ellenzéki pártok szövegei (iszlámmal kapcsolatos megjelenések a pártok honlapján). Az elemzésben nyolc keretet azonosítottunk: *humanitárius, antiterrorizmus, bevándorlás és menekült politika, kritikai, tolerancia, iszlám és muszlimok Magyarországon és Európában, gender és muszlim menekültek*.

Azt találtuk, hogy bizonyos keretek értelmezhetőek átkeretezésnek, mint például az

³ A kormány közeli Magyar Időket vizsgáltuk a 2015 szeptember 1 és 2016 december 31 közötti időszakban. Különbséget tettünk a politikai és média szövegek között. Politikai szövegnek tekintettük, amelyeket közvetlen politikusok mondtak, és médiának, melyben az újságírók és szerkesztők megfogalmazásai szerepeltek.

antiterrorizmus, a bevándorlás és menekült politika, iszlám és muszlimok Magyarországon és Európában, gender és muszlim menekültek.

A média szövegekben az *antiterrorizmus* keret legfontosabb eleme a radikális és nem radikális iszlám közötti különbség kiemelése és annak hangsúlyozása, hogy a muszlimok többsége nem terrorista, hanem pont ellenkezőleg, ők is a terrorizmus áldozatai. Ugyanakkor az is megfogalmazódik, hogy a második és harmadik generációs társadalmilag kirekesztett muszlim fiatalok könnyen lesznek radikális csoportok célpontjai, könnyen beszervezhetőek, miközben az iszlámot stigmatizáló és a radikális és nem radikális iszlámot összemósó retorika hozzájárul ezen fiatalok radikalizálódásához. Ez a keret tartalmaz kormány kritikát, egyrészt a terrorelhárítás terén nem megfelelőnek gondolja a kormányzat lépéseit, miközben kifogásolja azt is, hogy a menedékkérőket rendre terroristának bélyegzik. Azt találtuk, hogy az ellenzéki pártok retorikájában ez a keret a legjellemzőbb, és hasonlóan épül fel mint a média szövegekben. A politikai szövegekben azonban megjelenik még az az érvelés, hogy a muszlim menekültek összekapcsolása a terrorizmussal biztonsági kockázatot jelent az ország számára. Magyarországnak inkább az európai országokkal kellene együttműködnie a megoldás kidolgozásában. Az interjúkban a hazai muszlimok tapasztalatairól van elsősorban szó, ahol is a sorozatos gyűlöletkampányok negatív hatásairól beszélnek.

A *bevándorlás és menekült politika keret* a média és politikai szövegekben azt emeli ki, hogy a bevándorlás és a menekült kérdés két különböző terület, melyeket a kormányzati retorika tudatosan összemós. Ez alapot ad arra, hogy a menekülteket illegális gazdasági bevándorlóknak láttassák. A terminológiai csúsztatást tovább erősíti az orosz dezinformációs beavatkozás, amit Kelet-Közép-Európában végeznek a menekültválság kezdetétől fogva. A keretben a két terület szétválasztása történik, és ennek során bemutatják, hogy Magyarország milyen nemzetközi törvényeket sért a menekültek kezelésével kapcsolatban és hangsúlyozzák azt is, hogy az országnak mennyire szüksége lenne egy valós bevándorláspolitikára. Az interjúkban itt is az ellenséges környezet negatív hatásai kerülnek előtérbe.

Az *iszlám és muszlimok Magyarországon és Európában* keret lényegében az Európa iszlamizációjáról szóló iszlámellenes narratív dekonstrukciója. A bevándorlók társadalmi integrációjának problémáját, nevezetesen a kirekesztést és diszkriminációt teszi felelőssé azért a jelenségért, amit az iszlámellenes narratívák iszlamizációnak neveznek. A média és politikai szövegek, illetve az interjúk összehasonlításakor fontos különbségeket találtunk. Míg az előbbieknél a felelősséget a befogadó társadalmakra helyezi, addig a muszlim interjúalanyok arról beszélnek, hogy hogyan kellene a maguknak a muszlimoknak viselkednie ahhoz, hogy a többségi társadalom elfogadja őket és integrálódni tudjanak. Ezeket a megfogalmazásokat tekinthetjük úgy, mint egy diszkriminált és főként stigmatizált kisebbség stratégiája, hogy észrevétlen, láthatatlan maradjon az őt elutasító társadalomban.

A *gender* keret annak az iszlámellenes sztereotípiának a dekonstrukciója, mely szerint a szexuális bántalmazás az iszlám esszenciális attribútuma. A nemi szerepek közti különbözőségeket a kulturális sokk, a kulturális akkomodáció fogalmaival tárgyalja, nem pedig azok esszencializálásával. A gender téma megjelenik a média szövegekben, de nincs jelen az elemezett politikai szövegekben. Ennek oka lehet, hogy a politikai szövegek kifejezetten politikai és policy témákra fókuszálnak. Az interjúkban megjelenik a magyarországi muszlim nők abúzusokról szóló beszámolója, főként a fejkendő viselete miatt. Ennek okán sokan le is teszik a fejkendőt.

A *muszlim menekült* keret arra az iszlámellenes narratívára reakció, amely negatív kulturális

attribútumokkal látja el a muszlim menekültet, és gyakran ábrázolja potenciális terroristának. A menekülteket segítőikkel készült interjúkban a kulturális találkozásokra történik reflektálás. Megjelenik a neutrális humanitárius megközelítés és a valós találkozások – muszlim szokások – közötti feszültség.

4. Ellentétes értelmű ellen-narratívák

A *humanitárius* keret és a *tolerancia* keret értelmezhető egy indirektebb átkeretezésként. A *humanitárius* keret a médiában az átpolitizált menekültet, bevándorlót individuumként mutatja be, aki életét mentve menekül a polgárháborúk és az ISIS elől, és aki végül a hatóságok vegzálásával találja magát szemben, amikor egy biztonságosnak tekintett országba érkezik. A keret rámutat arra, hogy ezek a biztonságosnak tartott országok mennyire nem biztonságosak a valóságban. A kormányzati lépések negatív aspektusainak kiemelése mellett a hangulatkeltés xenofób jellegére is felhívja a figyelmet. Ebben a keretben a menekültek ugyanakkor nem egy idealizált és homogén rászoruló csoportként jelenik meg, előfordul, hogy a tudósítások beszélnek a menekültek között előforduló lopásokról, egymás kihasználásáról, tehát mindenféle emberi gyengeségről is. Ez a keret a leggyakrabban használt az elemzett médiaszövegekben és a legritkábban a politikai szövegekben. A menekülteket támogató szervezetek interjúiban más megközelítést találtunk a humanitárius aspektussal kapcsolatban. Miközben a média és politikai szövegekben fontos elemként van megemlítve, hogy a menekültek valós veszélyek elől menekülnek, addig a segítségnyújtó szervezetek egy semleges alapelveket alkalmaztak, mégpedig, hogy mindenkinek segítenek, nem kérdezik ki honnan és miért érkezett, tehát azt sem, hogy helyzetük mennyiben tekinthető tényleges menekülésnek.

A *tolerancia* keret a médiában és a politikai szövegekben egy idealizált társadalom képét vizionálják, amely a jelenlegi politikai rezsim gyűlöletkampányai és menekültellenes politikái miatt épp támadásnak van kitéve. Egy zárt, nem toleráns és a különbségeket elutasító társadalom kiépülését mutatja be. A muszlim interjúalanyok a tolerancia kapcsán is kifejtik, hogy milyen negatív hatásai vannak a gyűlöletkampányoknak az ő mindennapi életükre. Alternatív stratégiák és retorikák kialakítását pedig nem tartják reálisnak a jelenlegi helyzetben.

5. A biztonsági és humanitárius megfontolások összekapcsolása

A kritikai keret az, amely megkísérli a biztonsági és a humanitárius aspektus összekapcsolását. Egy köztes álláspontot képvisel a két pólus, a kormányzati kommunikáció menekült-, bevándorló- és iszlámellenes retorikája és az ezzel szemben megfogalmazottak között. Azt hangsúlyozza, hogy nem lehet valós megoldást találni a menekült problémára anélkül, hogy mindkét aspektust figyelembe ne vennénk.

A kutatásról

A kutatás célja az volt, hogy képet adjon arról, hogy milyen iszlámellenes narratívák jellemzik a magyar közbeszédet és milyen ezzel ellentétes ellen-narratívák jelentek meg. Mind az

iszlámellenes, mind azok ellen-narratíváinak elemzését a keretelemzés módszerének alkalmazásával végeztük.

A szakirodalomból tudjuk, hogy az iszlámellenesség egy új jelenségnek tekinthető a magyar közbeszédben, közvetlenül a menekültválság nyomán kialakuló kormányzati politikai retorika egyik összetevője. Ennek nyomán az elemzésünket a 2015 és 2016-os évekre szűkítettük. Elsőként megnéztük, hogy milyen jellemzői vannak a kormányzati narratívának a politikai és a média szövegekben. Ehhez a kormányközeli Magyar Idők című lapot elemeztük.⁴ A lap on-line adatbázisának keresőjében az „iszlám”, „muszlim” és a „muzulmán” keresőszavakkal állítottunk össze egy adatbázist. A belföld és a vélemény rovatokban végeztük a keresést, mivel célunk a menekültválsággal kapcsolatos narratívák elemzése volt, és ki akartuk zárni az egyéb, muszlim országokkal foglalkozó cikkeket. A keresés eredményeként egy közel 1000 cikkből álló adatbázisunk lett. Mivel kvalitatív elemzést kívántunk végezni, további mintavételt alkalmaztunk. Minden hónap első hetének cikkeit válogattuk le, így végül 114 cikk maradt az elemzéshez. A lap közöl politikusi beszédeket, megnyilatkozásokat, így külön tudtuk választani a média és politikai szövegeket. Azokat, amelyeket nem közvetlen politikusoktól idéztek, azokat tekintettük média szövegnek. A média szövegeket különféle szereplők hozták létre: az újságírókon kívül biztonsági szakértők, egyházak képviselői, civil szervezetek, kutatók, publicisták.

A legfontosabb ellen-narratívák azonosításához ugyancsak a keretelemzés módszerét alkalmaztuk. Egyrészt az egyik legolvasottabb ellenzéki hírportál, az index.hu cikkeit elemeztük. A mintavételhez ugyanazt az eljárást alkalmaztuk, mint korábban, de nem volt szükség az adatbázis szűkítésére, mivel a keresőszavakkal első körben is csupán 45 cikket találtunk. A második adatbázisunkat a demokratikus ellenzéki pártok saját honlapjukon közölt szövegeik adták. Itt is keresőszavakkal, az adott időintervallumban keresve állítottuk össze az adatbázist. A harmadik a 17 interjúból álló adatbázis. Olyan alanyokat kerestünk, akik valamilyen szempontból ellen-narratívát fogalmazhattak meg. Így interjú készült interkulturális és vallásközi párbeszéddel foglalkozó szervezetekkel (4 budapesti szervezet), muszlim szervezetekkel és személyekkel (2 budapesti szervezet, 1 vidéki szervezet, 2 muszlim vallású vidéken élő személy), menekülteket segítő szervezetekkel (6 interjúalany 2 vidéki és 1 budapesti szervezetből).

A kutatási jelentések elérhetőek: a projekt honlapján: <https://cik.leeds.ac.uk/>, illetve a CEU CPS honlapján: <https://cps.ceu.edu/publications>, és a szerzőtől: vidrazs@ceu.edu vagy vidrazsuzsa@gmail.com

⁴ A lapot 2015 szeptemberében indították, az elemzésünk az első lapszámtól indult.

